

Bijlage 1 Herijkt Plan de Venen 2006

2006REG20B

Kaders voor de herijking van het plan van Aanpak de Venen

RLU, Onno Raymakers & Jaap Bos, 14 februari 2005.

Vastgesteld door de commissie Ruimte en Groen van Provinciale Staten van Utrecht, 28 februari 2005.

In de Statencommissie voor Ruimte en Groen is 20 december 2004 de samenvatting van de evaluatie van de uitvoering van het plan van Aanpak de Venen (hieronder aangeduid met PvA 1998) behandeld. Ook is de Bestuursnotitie "Naar een Nieuw Plan de Venen?" besproken. Hierin is aangegeven welke nieuwe opgaven in de Venen zijn geïdentificeerd en op welke manier deze samen met de resultaten van de evaluatie tot een herijking van het plan de Venen zal leiden. De behandeling gaf aanleiding tot de afspraak tussen de gedeputeerde en de commissie om in een volgende commissievergadering nader te gaan discussiëren over de kaders waarbinnen de herijking wordt uitgewerkt. Ten behoeve hiervan is deze kaderstellende notitie opgesteld. Dit is gedaan in de vorm van stellingen met daarbij een beknopte onderbouwing, kanttekeningen en citaten uit de vastgestelde beleidskaders, met name het Streekplan 2005-2015.

Als vervolg op de agenda voor het westelijk veenweidegebied heeft het Kabinet een reservering gemaakt voor het Fonds Economische Structuurversterking (FES) voor de Westelijke Veenweiden van ca. 150 – 200 miljoen Euro te besteden vanaf 2011. Deze claim wordt in 2005 onderbouwd met voorstellen voor economische relevante investeringen die leiden tot een duurzaam beheer en gebruik van de westelijke veenweiden en die het belang en de spankracht van de regio te boven gaan, waardoor een Rijksinvestering is gerechtvaardigd. Wanneer mogelijk zal de commissie worden geïnformeerd over de verdere invulling van deze voorstellen.

Recapitulerend zijn de opgaven voor de herijking van het Plan van Aanpak de Venen:

- Verwerk de aanbevelingen van de evaluatie in een SMART geformuleerd plan met een versterkte aansturing van de uitvoering.
- Werk de aanpak van de Veenweideproblematiek uit, zoals afgesproken in de Nationale Agenda Westelijke Veenweiden, juni 2004; zoek hierbij ook een oplossing voor de benodigde investeringen in een duurzame waterhuishoudkundige inrichting.
- Besluit in 2005 over maatregelen voor Waterberging en meervoudig ruimtegebruik in de Ronde Venen (Stroomgebiedsvisie Amstelland, 2002; WHP PU 2005-2010).
- Neem de aanvullende natuuropgave voor de Natte As op: een robuuste (ecologische) verbinding m.n. met het Vechtplassengebied met als doel het duurzaam verbinden van versnipperde ecosystemen. Voor het plangebied betekent dit ca 200 ha extra natuur + nog een soortgelijke opgave direct ten oosten van het plangebied (Nota Ruimte 2005, afsprakenkader LNV-IPO 2003).
- Buig de realisatie natuuropgave om met meer (particulier) beheer (Agenda Vitaal Platteland 2004, Nota Ruimte 2005).

Kaders kunnen op het gebied van ruimte, kwaliteit, tijd, geld en bestuurlijke inzet geformuleerd worden. Deze worden bepaald door de recent vastgestelde strategische plannen: Streekplan 2005-2015, Waterhuishoudingsplan 2005-2010 en het Provinciaal Milieubeleidsplan 2004-2008. Deze vinden weer hun inbedding in het Rijksbeleid, m.n. de Agenda Vitaal Platteland en de Nota Ruimte. De voor de Venen relevante uitwerking hebben we samengevat in een aantal stellingen:

1: Landschap voorop!

Voor het behoud en de ontwikkeling van kernkwaliteiten van de Venen, moeten alle ontwikkelingen getoetst worden op hun effect op het landschap. Dit moet op alle schaalniveau's ontwerpmatig gebeuren.

Landschap biedt een integratiekader om naar ontwikkelingen te kijken. Het is de resultante van aardkunde (bodem, water) en landgebruik en omvat dus aardkundige, ecologische, cultuurhistorische, gebruiks- en belevingswaarden. Daarmee kan ook rekening gehouden worden met de ordening van het ruimtegebruik vanuit het watersysteem.

De Venen vormt een belangrijk onderdeel van het Nationaal Landschap Groene Hart (Nota Ruimte). De kernkwaliteiten zijn (samengevat, zie Landschapsvisie PU, 2002):

- gaaf veenontginnings- en droogmakerijen-landschap met karakteristieke structuren en kavelpatronen;
- grote openheid met lange zichtlijnen;
- groene begrenzing van open gebieden;
- beleving van open water en waterrijke veenpolders;
- bijzondere lintbebouwing o.a. boerderijlinten op kleiruggen rond Kamerik.
- onderdelen van de Stelling van Amsterdam

Water, natuur en vooral ook weilanden (en dus grondgebonden veehouderij) zijn de dragers van het landschap. Ontwikkelingen in het gebied moeten bijdragen aan het behoud en waarnodig de versterking van deze kwaliteiten. Vanwege de grote openheid is het gebied gevoelig voor nieuwe toevoegingen (Landschapsvisie PU, 2002).

Bij onderstaande punten wordt cursief geciteerd (soms samengevat) uit het Streekplan 2005-2015:

Het streekplan hanteert een Ontwikkelingsgerichte landschapsstrategie, met als doelen:

- *het behouden en versterken van de identiteit van de verschillende landschapstypen;*
- *het vernieuwen van het landschap, met herkenning van het verleden.*

Het komt er op aan nieuwe ontwikkelingen zo te sturen en te begeleiden dat ze de identiteit en de belevingswaarde van het landschap in de provincie als geheel en van de afzonderlijke landschapstypen zo veel mogelijk versterken. Daarnaast is het van groot belang bij nieuwe ontwikkelingen nieuwe kwaliteit aan het landschap toe voegen. Eerdere fasen van de ontwikkeling moeten herkenbaar blijven, door ze te behouden of, nog beter, door ze op een nieuwe manier te gebruiken. Handelen naar het heden en anticiperen op de toekomst, met respect voor het verleden, is de grondslag van ons beleid. Daarvoor bestaat geen blauwdruk. Het beleid is afhankelijk van de nieuwe ontwikkeling en de kwaliteiten en potenties van het landschap ter plekke. Belangrijk is het versterken van de grote eenheden van samenhang en structuren in het landschap door het vergroten van het onderlinge contrast. Essentieel hierbij is het behouden van zichtlijnen dwars op deze eenheden en het voorkomen van het dichtsmeren van de randen en gradiënten.

Voor het landschap gelden in de Venen twee koersen:

- *voortbouwen op kwaliteit*
- *groen en blauw*

De koers voortbouwen op kwaliteit: Ontwikkelingen zijn mogelijk, maar ze moeten zich wel goed voegen naar de maat, schaal en functies van het huidige landschap. Deze koers

hanteren we in de cultuurhistorisch zeer waardevolle grote middeleeuwse ontginningen van de veen en klei-op-veengebieden.

In delen van de Venen, met name in de droogmakerijen van de Ronde Venen, ligt het hoofddaccent op het aangaan van nieuwe allianties tussen groen en blauw. Deze strategie hanteren we in gebieden waar -op termijn- functies van het landelijk gebied gaan veranderen of verschuiven. Natuurontwikkeling en wellicht op termijn waterberging zijn de belangrijkste instrumenten waarmee het landschap kan worden vernieuwd.

De aanbeveling uit de evaluatie is dat samen met de streek op korte termijn een helder landschaps-ontwikkelingskader opgesteld moet worden. Dit is voorzien in de eerste helft van 2005.

2: In het herijkte plan van aanpak de Venen zijn ambities en middelen in evenwicht.

De inzet bij het bijstellen van het plan zal primair gericht zijn op het begroten van voldoende middelen voor de ambities. Op enkele ondergeschikte onderdelen wordt gezocht naar versobering. Bij een beperkt blijven van rijksmiddelen, zal de uitvoeringstermijn verlengd moeten worden.

De partners in de Venen hebben zich in de evaluatie uitgesproken voor een versterkte uitvoering van de afspraken uit het Convenant de Venen 1998. Daarbij is uitgesproken: geld erbij of lat omlaag. Een derde optie is uitsmeren: het tempo van uitvoeren aanpassen aan de hoeveelheid beschikbare middelen.

Bij het invoegen van nieuwe opgaven geldt dat deze in samenhang moeten worden bekeken met de uitvoering van de oude opgaven en dat deze moeten worden beoordeeld op realisatiekansen en financierbaarheid.

Ambities omlaag

Voor het verlagen van het ambitieniveau zijn geen simpele oplossingen voor handen. Bij het handhaven van de huidige functies (landbouw en bebouwing) is er voor veel deelgebieden autonoom al een forse investeringsvraag om de waterhuishouding duurzaam in te richten (zie ook hieronder ad 5.).

De meeste natuurinrichtingsplannen zijn in de evaluatie als kosteneffectief beoordeeld. Enkele kleinere, langgerekte gebieden zijn minder kosteneffectief. Of hier met herbegrenzing van nieuwe natuur kostenbesparingen mogelijk zijn, wordt momenteel nader onderzocht. Gegeven de benodigde investeringen bij handhaving van het huidige agrarische gebruik, lijken de mogelijkheden op voorhand beperkt. De recreatie-onderdelen verbetering voor de toervaart en nieuwe fietspaden worden heroverwogen. Hiervoor was al in het PvA 1998 onvoldoende dekking.

Meer geld

In het kader van het uitvoeringscontract landelijk gebied 2005-2006 en vooral het ILG 2007-2013 maken het Rijk en de provincies afspraken over middelen en prestaties/doelen en uitvoering met voorfinanciering. De uitvoeringsproblemen in de Venen zijn nadrukkelijk in beeld bij het maken van deze afspraken. Het gaat hierbij o.a. om tekort aan kasgeld op lopende verplichtingen, hogere kosten voor de

inrichting en een goede inpassing van nieuwe natuur ten opzichte van blijvende landbouw en bebouwing, het vervallen van rijksdoelen voor landbouw-structuurversterking en recreatieve ontsluiting.

Op basis van praktijkervaringen van de afgelopen jaren, heeft het Rijk een nieuw stelsel van normkosten voor de inrichtingsopgave van gebiedsprojecten gemaakt. De komende maanden worden de ambities van het PvA 1998 opnieuw begroot en bezien of het nieuwe normkostenstelsel en de middelen voor de nationale landschappen, c.q. het Groene Hart voldoende dekking biedt, ook voor de landbouwdoelstellingen. In het meerjarenprogramma landelijk gebied zal de discussie over uitvoeringsafspraken provinciebreed aan de commissie worden voorgelegd (april 2005). Nadrukkelijk moet bij de afweging over de prioritering ook rekening gehouden worden met het ontwikkelingsprogramma Groene Hart, waarin de Venen als strategisch project wordt aangemerkt en de Nota Ruimte, waarin de Venen wordt aangemerkt als een gebied waar de uitvoering met prioriteit ter hand moet worden genomen.

Verlengen uitvoeringstermijn.

Gegeven de beperkte mogelijkheden tot kostenbesparingen, ligt het voor de hand het ambitieniveau van het PvA 1998 op hoofdlijnen voor natuur, landbouw en recreatie te handhaven. Bij een blijvend tekort aan Rijksmiddelen voor de uitvoering zal binnen de uitvoeringstermijn (-2018) slechts een deel van de opgaven gerealiseerd kunnen worden.

3: De mogelijkheden van private financiering van collectieve doelen worden actief onderzocht en waar mogelijk benut.

Het PvA 1998 gaat uit van publieke financiering voor de (collectieve) doelen in de Venen. In de Venen zijn er ook mogelijkheden voor private financiering, die tot op heden nog onvoldoende zijn verkend. Voor het grootste deel van de opgaven in de Venen zullen echter voornamelijk publieke middelen ingezet moeten worden.

In 1998 is al de constructie van het Parklandschap Groot Mijdrecht Zuid in De Ronde Venen (verevening rood en groen) afgesproken. Deze is onlangs bevestigd met een samenwerkingsovereenkomst: hier wordt de inrichtingsopgave voor het recreatiegebied voor een groot deel opgebracht door private middelen (verevening vanuit aangrenzende woningbouw). Daarnaast wordt hier voor het beheer van het recreatiedeel naar private middelen gezocht. De grondverwerving van het hele gebied en de inrichting van het natuurdeel worden uit publieke middelen gefinancierd. Van de totale ontwikkelkosten hier wordt minder dan een kwart door private financiering/verevening opgebracht.

Voor andere onderdelen van het plan de Venen is niet actief naar dergelijke constructies gezocht. Het op te stellen landschapskader en het streekplankader (zie hieronder) geven de mogelijkheden aan.

Het Streekplan 2005-2015 stelt: In de veenweidegebieden is geen ruimte voor grootschalige woningbouw- en bedrijventerreinlocaties. Bij de toepassing van ruimte voor ruimte

verwachten wij van gemeenten dat zij erop letten dat de bouw van een vervangende woning geen afbreuk doet aan een duurzame waterhuishouding en de kenmerkende openheid. PS willen aan rood voor groen buiten de EHS in landelijk gebied 1 en 3 medewerking verlenen, mits het initiatief daadwerkelijk leidt tot een verhoging van de ruimtelijke kwaliteit (in het bijzonder de kernkwaliteiten van natuur en landschap), de hoeveelheid toe te voegen bebouwing in verhouding staat tot de hoeveelheid extra groen en omliggende (agrarische) bedrijven niet in hun bedrijfsvoering worden belemmerd.

De ruimte voor ruimte regeling is primair gericht op ontstening van het landelijk gebied via (gedeeltelijke) sloop van voormalige bedrijfsbebouwing, in combinatie met vervangende woningbouw (ruimte voor ruimte) of vestiging van niet-agrarische bedrijfsvormen. Hierbij is in speciale situaties maatwerk mogelijk, waarbij als voorwaarde geldt dat uiteindelijk sprake is van een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit.

De nieuwe, extra woning kan op de oorspronkelijke bedrijfskavel of aan de rand van een kern worden gebouwd. Dit laatste zal aan de orde zijn als hierdoor transformaties - die naar het oordeel van GS van bovenlokaal belang zijn (zoals permanente waterberging, vormen van natuurontwikkeling) - kunnen worden belemmerd.

Een bijzondere vorm van rood voor groen is de aanleg van nieuwe landgoederen. Nieuwe landgoederen leveren een bijdrage aan de (recreatieve) belevingswaarde van een gebied, versterken de natuurlijke kwaliteiten en dragen bij aan het creëren van hoogwaardige woon- en werkmilieus. Als een nieuw landgoed in de plaats komt van een vrijkomend agrarisch bedrijf, dan maakt het tevens het saneren van voormalige bedrijfsgebouwen mogelijk. PS willen de aanleg van nieuwe landgoederen dan ook stimuleren.

Nieuwe landgoederen worden in beginsel niet toegestaan in gebieden met landbouw als hoofdfunctie (landelijk gebied 2) en evenmin in de EHS: deze vormen het overgrote deel van het buitengebied van de Venen.

In slechts een zeer beperkt aantal kleine deelgebieden (Landelijk gebied 1 en grote delen van landelijk gebied 3, dus rond Vinkeveen en Mijdrecht, bij Woerden langs de Oude Rijn) is zoekgebied voor nieuwe landgoederen. In landelijk gebied 1 ligt daarbij een zwaar accent op de recreatieve gebruiksmogelijkheden.

Conclusie: Aanvullend op het parklandschap kunnen mogelijkheden in enkele deelgebieden actief verkend worden. In het landschapskader kan aangegeven worden waar welke ontwikkelingen kunnen bijdragen.

4: Grondgebonden veehouderij is de belangrijkste drager van het landschap.

Met faciliterend planologisch beleid, tijdelijke stimuleringssubsidies en de ontwikkeling van groenblauwe diensten kan de economische vitaliteit versterkt worden.

De (melk)veehouderij zal op de korte en middellange termijn belangrijk blijven als drager van het landschap en als economische factor van het landelijk gebied in de Venen. Echter de rentabiliteit van de bedrijven staat onder druk. Naast marktontwikkelingen zijn hier in het veenweidelandschap ook de in vergelijking met andere gebieden minder goede aspecten van de landbouwstructuur debet aan:

verkaveling en ontwatering. Aanpassingen hiervan zijn nadelig voor de landschapsstructuur, bodemdaling en waterhuishouding. Maar de ligging vlak bij een groot afzetgebied in een mooi landschap met rust en ruimte, biedt ook ontwikkelingskansen.

In het PvA 1998 is een maatregelenpakket afgesproken, o.a.: actualiseren van peilbesluiten (volgen bodemdaling), kavelruil, bedrijfsvergroting, subsidies voor structuurverbetering en verbreding, en een goede verplaatsingsregeling voor bedrijven in de knel. De beoogde verbreding in het veenweidegebied komt langzaam op gang door de inzet van een coördinator plattelandstoerisme.

De overheden hebben met de *agenda voor de westelijke veenweiden in juni 2004* een aantal ontwikkelpunten afgesproken.

De belangrijkste afspraken zijn:

- 1. We formuleren een lange termijn visie voor de westelijke veenweiden (actie: alle 4 de overheden);*
- 2. De waarden van het landschap zijn groot en de meest kosten effectieve beheerder ervan is veelal de grondgebonden (melk)veehouderij. Om die tegemoet te komen in de kosten van het beheer wordt vanaf 2007 jaarlijks een hectarevergoeding van 94 € per ha toegepast en worden de ondernemers uitgedaagd om extra groene en blauwe diensten te leveren voor de versterking en instandhouding van dit landschap (actie: Rijk, provincies en waterschappen).*
- 3. De westelijk veenweidegebieden hebben een comperatief voordeel doordat zij hoge landschappelijke waarden combineren met een ligging nabij of liever gezegd in de Randstad. Het is de uitdaging aan ondernemers om een multifunctionele bedrijfsvoering in te richten, waarbij naast productie van melk, ook hoogwaardige verblijfsrecreatie wordt geboden, arrangementen voor de stedeling, verwerking van producten, etc. Hiervoor moet er meer ruimte komen in de ruimtelijke ordening (actie provincies en gemeenten).*
- 4. Regionale overheden hanteren een helder ruimtelijk beleid voor woningbouw in de veenweiden: in principe geen bebouwing omdat dat de beheerslasten voor de toekomst vergroot. Door het scherp stellen van de bebouwingsgrens kan de grondprijs verder dalen, dat de rentabiliteit van bedrijven ten goede komt.*
- 5. Water en ruimtelijke ordening: het grootste probleem in het waterbeheer is dat alle functies maximaal moeten worden bediend en dat bijvoorbeeld in de landbouw iedere grondgebruiker eenzelfde drooglegging wil. Dat kan niet langer. Het watersysteem moet robuuster en daardoor goedkoper en veiliger. Dat houdt in dat er grotere peilvakken komen en daarbinnen een grotere variatie in drooglegging zonder onderbemalingen. Daardoor worden de ongelijkheden binnen en tussen bedrijven groter. Compensaties en flankerend beleid zijn daarbij essentieel. Regionale overheden (provincies en gemeenten) moeten deze doelen gezamenlijk realiseren en met flankerend RO beleid, de waterschappen gaan ondersteunen bij het nemen van peilbesluiten.*

Als vervolg op de Nota Ruimte, heeft het Kabinet een reservering gemaakt voor het Fonds Economische Structuurversterking (FES) voor de Westelijke Veenweiden van ca. 150 – 200 miljoen Euro te besteden vanaf 2011. Deze claim moet in 2005 worden onderbouwd door voorstellen te doen voor economische relevante investeringen die leiden tot een duurzaam beheer en gebruik van de westelijke veenweiden en die het

belang en de spankracht van de regio te boven gaan, waardoor een Rijksinvestering is gerechtvaardigd. Wanneer mogelijk zal de commissie worden geïnformeerd over de verdere invulling van deze voorstellen.

In een motie op 8 november 2004 hebben de Staten gevraagd om instrumenten en acties om de grondgebonden landbouw te ondersteunen, met name in die situaties waar een drooglegging van 40 cm niet kan worden gerealiseerd. In de Agenda Westelijke veenweiden is uitgesproken dat in deze situaties (drooglegging minder dan 40 cm) de functie landbouw niet langer kan worden gehandhaafd en functieverandering moet worden gerealiseerd. De Agenda en het actieplan dat daar nu aan wordt gekoppeld voorziet erin, dat GS aan de motie van de Staten kan voldoen (zie ook de beantwoording van de motie binnenkort).

De inzet van de landbouwmaatregelen uit het PvA 1998 blijft gewenst. De LNH regeling zal eindig zijn. Groenblauwe diensten en andere vormen van verbreding kan de ondernemers meer perspectieven bieden en de vitaliteit van het gebied ondersteunen.

Verbreding en vooral toerisme blijkt uit een lopend stimuleringsproject voor aantal ondernemers interessant. De aard en schaal van het landschap en de fysieke omstandigheden zijn beperkend voor de ontwikkelingsmogelijkheden.

In het Streekplan is aangegeven dat met name kleinschalige vormen van plattelandstoerisme, als vorm van een groene dienst, actief gestimuleerd gaan worden. Dit niet alleen omdat daarnaar vraag is bij recreanten, maar ook omdat plattelandstoerisme het landelijk gebied vitaler maakt. Belangrijke delen van het landelijk gebied, zoals De Venen, hebben hiervoor goede mogelijkheden. De recreatieve belevingswaarde van deze gebieden kan worden vergroot door hun landschappelijke, cultuurhistorische en natuurlijke kernkwaliteiten te versterken. Het openstellen van het hier gelegen culturele erfgoed draagt ook bij aan de ontwikkeling van plattelandstoerisme. Het vestigen van kleinschalige horecavoorzieningen en kleinschalige hoogwaardige logiesvormen in monumentale panden, landgoederen, authentieke locaties en agrarische bedrijven kan bijdragen aan het behoud van deze panden. Tevens krijgt de agrarische sector hiermee een belangrijke rol als beheerder van het landelijk gebied. Onder voorwaarden worden ook kleinschalige campings toegestaan.

Conclusie: Naast het zoveel mogelijk handhaven van de landbouwmaatregelen uit het PvA 1998, kan met planologische ruimte voor verbreding (binnen de kaders van het Streekplan), gecombineerd met tijdelijke stimuleringsubsidies en de ontwikkeling van een systeem van groenblauwe diensten de economische vitaliteit versterkt worden.

5: Het waterpeilbeheer in de veenweidegebieden is een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van de overheden.

Voor het wegwerken van achterstanden in peilbesluiten en inrichtingsmaatregelen voor adequaat peilbeheer voor alle functies,

blijken forse investeringen nodig. Rood voor blauw biedt geen mechanisme om peilbeheer in de veenweidegebieden te financieren.

In het PvA 1998 is afgesproken dat peilbesluiten worden geactualiseerd en dat het waterpeil voor de landbouw de bodemdaling zal volgen. De actualisering wordt na de nodige vertraging nu voortvarend uitgevoerd.

De moeizame besluitvorming wordt mede veroorzaakt door de verschillende belangen die er zijn, waardoor er geen consensus ontstaat over het peil. Dat kan alleen worden doorbroken door functies hydrologisch te gaan scheiden, zoals bijvoorbeeld door hoogwatervoorzieningen voor gebouwen. Dit vergt aanzienlijke investeringen voor de waterschappen. Ook het recentere beleid om met robuustere peilvakken het waterbeheer en de bodemdaling te controleren, verhoogt (in eerste instantie) de investeringslasten van de waterschappen. Voor inrichting en inpassing van nieuwe natuur is ook meer geld nodig dan voorzien.

De gedachte om deze investeringen met meer bebouwing mede te financieren is moeilijk ruimtelijk te motiveren en raakt aan basale discussies over taken en bekostiging van het waterbeheer.

Nadrukkelijk zal wel nagedacht moeten worden over de vraag in hoeverre het Rijk en de provincie Utrecht het tot haar taak rekenen om financieel bij te dragen aan de benodigde investeringen. Deze zijn randvoorwaardelijk voor de realisatie van een groot deel van de plannen in de Venen.

Ook in de functietoekenning kan de provincie mogelijkheden bieden, door bijvoorbeeld de natste delen een natuurbestemming te geven.

Convenant/Plan van Aanpak de Venen, 1998 (pag. 18):

"Het waterpeil moet binnen het overheidsbeleid op de agrarische doelstelling worden afgestemd door peilaanpassingen, volgend op de natuurlijke maaiveldddaling. Waar de maaiveldddaling geruime tijd niet is gevolgd door een peilaanpassing, wordt een correctie toegepast. Blijkt dat laatste alsnog niet mogelijk dan zal worden gezocht naar een passende compensatie voor de agrariërs."

Waterhuishoudingsplan 2005-2010:

"Ons beleid in het veenweidegebied is erop gericht een duurzaam waterbeheer op langere termijn te creëren, dat zoveel mogelijk voldoet aan de doelen van het waterbeheer voor de verschillende functies in het gebied. Voor de duurzaamheid van het waterbeheer is het van belang de drooglegging te beperken en de versnippering van peilvakken terug te dringen. Daardoor wordt de snelheid van de bodemdaling verminderd en worden de verschillen in hoogteligging op korte afstand niet vergroot.

Voor gebieden met de functie landbouw streven wij naar peilen die een levensvatbare uitoefening daarvan mogelijk maken. Daarbij gelden de volgende beperkingen. De drooglegging, zoals die is afgesproken bij het instellen van de huidige peilbesluiten, mag bij herziening van peilbesluiten niet vergroot worden. Vergroting van de drooglegging kan alleen overwogen worden als dat landbouwkundig noodzakelijk is en andere belangen niet onevenredig schaadt. In ieder geval hanteren wij een maximale drooglegging van 60 cm gemiddeld per peilvak." (pag. 5)

"Alle relevante delen van de provincie beschikken uiterlijk in 2007 over geldige peilbesluiten. Peilbesluiten zijn gebaseerd op de functiekaart en ons beleid ten aanzien van het vasthouden van water, minder versnipperde watersystemen, beperkingen onderbemalingen en maaiveldddaling.

... Percentage per peilgebied waarvoor een ontheffing van het peilbesluit (op- of onderbemalingsvergunning) is verleend. Doel is maximaal 10% in 2007." (pag. 19)

"In de toekomst willen wij dat, in delen van het veenweidegebied, waar een geringere drooglegging dan 60 cm is, de Europese Compensatieregeling gebieden met natuurlijke handicaps van toepassing wordt verklaard. Wij dringen er bij het rijk op aan dat dit gebeurt. Voor gebieden met de functie landbouw en een drooglegging van minder dan 40 cm. werken wij de gevolgen van het peilbeheer voor het toekomstig gebruik door de landbouw nader uit. Van gemeenten verwachten wij dat zij ons beleid uit streekplan met betrekking tot maaiveld daling toepassen. Dit beleid houdt in dat vanaf 1 januari 2007 bestemmingsplannen voor veenweidegebieden met een gemiddelde drooglegging van 60 cm. of minder door ons worden beoordeeld op de noodzaak van een verbod op de uitvoering van bodembewerkingen die tot gevolg hebben dat een veenlaag aan de oppervlakte wordt gebracht. Een dergelijk verbod geldt niet voor bodembewerkingen die dienen ter verbetering van het grasland. De voorwaarde voor dit beleid is dat bij de beoordeling gebruik kan worden gemaakt van adequate bodemkaarten. Wij zullen dit beleid nader invullen in de Handleiding bestemmingsplannen.

Gelet op het grote maatschappelijke belang dat is gediend bij het tegengaan van bodemdaling en omdat de landbouwsector zelf ook een duidelijk belang heeft bij het voorkomen van bodemdaling, spreken wij agrariërs aan op hun maatschappelijke verantwoordelijkheid. Dat betekent dat extra bodemdaling ten gevolge van grondbewerking niet wordt gecompenseerd door maatregelen, zoals aanpassing van het peil of onderbemaling." (pag.24-25).

6: Niet overal inzet op particulier natuurbeheer in de Venen

Ombuiging naar (particulier) beheer wordt actief gestimuleerd in gebieden waar natuurdoelen mogelijk verenigbaar zijn met agrarisch gebruik. Daar waar ingrijpender natuurdoelen zijn en waar terreinbeheerders al veel eigendommen hebben, wordt primair ingezet op grondverwerving.

In de Statencommissie voor Ruimte en Groen van 24 januari jl. is de Notitie stimuleren van particulier en agrarisch natuurbeheer. Er zijn 2 strategieën:

- Gebieden met primaire inzet op (particulier) beheer of
- Gebieden met primaire inzet op grondverwerving (maar particulier beheer wel mogelijk houden).

Aan de hand van een quick scan worden momenteel de strategieën in de Venen verkend. Aan de hand van natuurdoelen, afrondingswensen van eigenaren en deelnamebereidheid worden gebieden ingedeeld.

Tot op heden is er slechts 1 contract voor particulier beheer in de Venen afgesloten.

Voor een aantal grotere gebieden zijn natuurdoelen gesteld, die ingrijpend zijn en niet verenigbaar zijn met agrarisch medegebruik. Hier is verwerving en beheer door de natuurbeschermingsorganisaties (Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten) die al een deel van de terreinen bezitten, de meest voor de hand liggende realisatiestrategie. Particulier beheer wordt niet uitgesloten, maar ook niet actief gestimuleerd.

In het Natuurgebiedsplan de Venen (2001) zijn dat vooral de zeer natte natuurdoeltypen (bv. riet-zegge moeras) en de schrale graslanden. Door de sterke achteruitgang van bijvoorbeeld moerasvogels en de soorten van blauwgraslanden, zijn dit bij uitstek natuurdoelen die aan behoud en herstel van biodiversiteit en aan de ontwikkeling van de Natte As moeten bijdragen.

In andere deelgebieden zijn natuurdoelen bepaald die voor particulieren of voor sommige agrarische ondernemers makkelijker realiseerbaar kunnen zijn, eventueel in combinatie met een agrarische bedrijfsvoering (natuurdoeltypen zoals bloemrijke graslanden en vochtige weidevogelgraslanden). Hier is een actievere aanpak naar meer particulier beheer mogelijk. De aankoopplicht blijft.

De voorstellen voor waar welke strategie ingezet wordt, zullen binnen enkele maanden aan de Statencommissie voorgelegd worden. Naar verwachting zal een relatief groter aandeel van het gebied primair de strategie verwerving krijgen.

7: De provincie Utrecht zet actief in op het verwerven van grond én gebouwen.

Binnen de afspraken van vrijwilligheid en grondprijsbeleid, is voor een aantal deelgebieden een actievere aanpak nodig om de doelen te halen.

Voor bepaalde gedeelten in de Venen, met name in de polder Groot Mijdrecht Noord-Oost, is afgesproken dat de grond zal worden aangekocht en gebouwen zullen worden gesloopt om de natuurontwikkeling mogelijk te maken. In de praktijk blijkt dat wel de gronden worden aangekocht (door DLG), maar dat de gebouwen niet kunnen worden verworven, aangezien DLG alleen aankoopt tegen landbouwkundige waarde. Door belangstelling van stedelingen levert de bebouwing veel meer op op de particuliere markt, dan via verkoop aan DLG. Gevolg is dat bebouwing blijft staan, wordt opgeknapt/verbouwd en vervolgens een belemmering vormt voor de geplande ontwikkeling, waardoor de uitvoering van het convenant de Venen stagneert of zelfs op onderdelen onmogelijk wordt maakt. Voorgesteld wordt dat de provincie Utrecht samen met gemeente De Ronde Venen en DLG nadrukkelijk een (financierings-) strategie opzet ter verwerving van gebouwen en voor het bieden van alternatieven voor de bedrijven met toekomst en de bewoners. Daarbij blijft de vrijwilligheid van de EHS vooralsnog het uitgangspunt.

Verder wordt voorgesteld om (financiële) mogelijkheden te onderzoeken om met voorrang grond aan te kopen zodra zich mogelijkheden voordoen. Voor het Parklandschap is al een dergelijke afspraak gemaakt. Het hebben van grondposities is een belangrijke factor om een versnelling aan te brengen in de uitvoering van het convenant de Venen. Het voorkomen van marktverstoring door een te groot aandeel in de grondtransacties blijft hierbij een aandachtspunt.

8: Nieuwe voorstellen eerst met het gebied bespreken.

Een goede communicatie is vereist om samen met de partijen in het gebied draagvlak voor de ontwikkelingen te krijgen. Dit betekent dat de urgentie voor nieuwe ontwikkelingen in een vroeg stadium van beleidsvorming in de vorm van voorstellen of scenario's na een publiek debat met de streek vastgesteld worden. Dat biedt de basis om tot een gezamenlijke uitwerking van de voorstellen te komen.

Het is van belang de communicatie op basis van een goede omgevingsanalyse te doen. Niet alleen belangenorganisaties maar ook grondeigenaren en –gebruikers en bewoners behoeven een actieve benadering. Daarbij is het van belang de verschillende rollen van de provincie te onderkennen: regisseur, opdrachtgever voor verwerving en inrichting, financier/subsidieverlener en toetsers van ruimtelijke en waterhuishoudkundige plannen.

Voor de complexe communicatie rond de nieuwe opgaven in de Venen wordt de procesarchitectuur de komende maanden verder ontwikkeld.

Uitwerking

Binnen bovenstaande kaders worden de verkenningen en acties voor het Landschapsontwikkelingskader, Ruimte en water in de Ronde Venen, de Natte As en de acties in de veenweideagenda, in de 1^e helft van 2005 uitgewerkt. Het geheel aan opgaven vraagt ook om een heldere investeringsstrategie.

De planning is erop gericht dat deze in juni tot samenhangende besluitvorming over de hoofdlijnen van de herijking leiden. In de 2^e helft van 2005 zal deze met de partners in het gebied in een herzien plan van aanpak de Venen worden vastgelegd.